

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szögig 1 frt., 200 szögig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szögig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	--	--

Néhány szó egyházi törvénykezési rendtartásunkhoz.

Az egyes népek műveltségi állapotára, nagymértékben szoktak következtetni, az azoknál érvényben álló igazságszolgáltatási s törvénykezési rendtartásokból, melyekben legtöbbször a népek erkölcsi jelleme tükröződik vissza. S bizonyára, ha valaki e szempontokból vetné vizsgálat és bírálat alá magyar ref. egyházunk életfolyamatát, azt tűzné ki gondos figyelme tárgyául: minő eljárás van életbeléptetve nálunk a törvénykezéseknél; valjon biztosak és megnyugtatók, szabatosak és gyorsak-e az e téren való intézkedéseink? . . . aligha kemény ítéletet nem hallanánk; — és talán a levont következtetés túlszigoru is volna, melyet még sem érdemelne meg a magyar ref. egyház sok tekintetben dicsőségteljes és lelket emelő multja.

Különben, ha általában az igazságszolgáltatás és büntetőjog fejlődését, egész hazánkat illetőleg kísérvük figyelemmel, s azt más polgárisult államokéval hasonlítjuk össze: nem csak ref. egyházunkat, de egész nemzetünket terhelheti e téren a mulasztás; a mint ezt egyik prot. jogtudósunk Kőrösi Sándor debreczeni jogtanár „Büntető jogi tankönyve“*) ajánlatában — miután röviden jellemezte a büntetőjog fejlődésének stadiumait — eként írja le: „Mi magyarok, szerencsétlen politikai helyzetünknel fogva nem haladhattunk a polgárisult népekkel, s azoktól messze elmaradtunk. Meg volt ugyan erre is őseinkben a jóakarát, de hiányzott a kedvező alkalom. Állami lételőkért kelle küzdeniök s e küzdelemben fecsérelték el azt az időt, mit az önálló nemzetek haladásukra használtak fel. Csak az 1867-diki közjogi törvények létrejötte után vált lehetségessé, polgári és büntetőjogi törvényeink alkotása vagy javítása.“

*) 1878. V-dik törvényezikben foglalt magyar büntető törvénykönyv alapján. 1-ső füzet ára 1 frt 30 kr., megjelent 1879-ben; a második füzet a napokban kerül ki a sajtó alul.

Ha tehát még az országos törvényhozás sem fejthette ki kellő munkásságot és nem mutathatott fel egészen a legújabb időkig kivánt eredményt: épen nem csodálkozhatunk oly nagy mértékben, egyházi törvénykezésünk valójában hiányos és hézagos volta felett. És a mi feltűnő ágostai evangelicus testvéreink e téren is, sokkal rendszeresebben jártak el, mindenik egyházkerület megalkotván a maga kebelében kötelezőleg az egyházi törvénykezési rendtartást.*)

A legújabb időkben azonban, ref. egyházunk kebelében is történt valami mozgalom, egyházi törvénykezésünk rendezése tárgyában. Ugyanis az 1877. évi konvent egy 18 tagból álló bizottságot küldvén ki javaslatokat készíteni 1) az egyház szervezetéről alulról felülre, 2) a magyar prot. egyház kánonairól és 3) a fegyelmi eljárásról; természetesen a kinevezett bizottság ez utóbbira nézve is elkészítette tervezetét, mely aztán az egyes egyházkerületekhez lett megküldve. Az egyházkerületek azonban, az egyházi törvénykezéstről szóló javaslatra, csak nem egyezőleg azon kifogást tették, hogy az nagyon complicált, a mi egyházi viszonyaink között nem alkalmazható, tehát egyszerűsítették. Ennek következtében a mult év szept.

*) A dunáninneni egyházkerületben az egyházi rendtartás 6-dik része tárgyal az egyházi törvénykezéstről, melyben szó van az egyházi törvénykezés tárgyairól; az egyházi törvénykezésekről és azok illetőségéről; a peres eljárás előkészítéséről; a perfolyamról; az ítélethozásról és fölebbvitelről, a végrehajtásról; a perujításról és elévülésről. — A dunántúli egyházkerület rendszere 2-dik része tárgyal az igazságszolgáltatásról 4 fokozatban: egyháztanács, egyházmegye, egyházkerületi és egyetemes törvényszék. Illetőség, perfolyam, ítélethozás, fölebbvitel, végrehajtás, perujítás és perköltségek. — A bányakerületi utasítások 19-dik része tartalmazza az egyházi perrendtartást, melynek tárgyai: egyházi bíróságok szervezete, egyházi törvényszékek illetősége, a perfolyam, bizonyítási módok, ítélethozás, fölebbvitel, végrehajtás, perujítás, perköltségek. — Az erdélyi ágostai evangelicus egyház által 1870-ben megállapított fegyelmi eljárás 8 fejezetben, tárgyal a vétségekről és büntetésekről; a bíróságokról; fölebbezésről; semmiségi panaszról; perujításról; elévülésről. — A tiszai egyházkerület rendezete, mely még mint javaslat tárgyalásra vár: tárgyal a 2-dik főrészben az egyház törvénykezéséről a következő címek szerint: bevezetés; a törvényszék fokai, alakulása, illetősége, perfolyam, bizonyítékok, ítélet, végrehajtás, elévülés.

havában tartott konvent, egy új bizottságot nevezett ki, az egyházi bíróság és törvénykezési rendtartásra vonatkozó javaslat készítésére, oly módon, hogy azon bizottság a folyó évi márczius hóig munkáját már fejezze be, hogy eképen a tavasszal tartandó egyházkerületi gyűlések, azt a tervezetet majd tárgyalásra és megvitatásra fölvehessék. Ezen pontig jutottunk tehát.

Mindenesetre nagyon kívánatos, hogy e téren is valami egészséges, a mi viszonyainknak megfelelő, nagy költséget nem igénylő, ezek mellett biztos és megnyugtató tervezet jöjjön létre. Az pedig csak úgy lesz nézetem szerint elérhető, ha

1-ször egyházi törvénykezésünk minél inkább egyszerűsített; mely alatt azt értem, hogy úgy a bíróságok szervezete, mint az eljárás módzatai, mentek legyenek minden szövevényességtől; tehát a legegyszerűbb és legtermészetesebb út és mód jelöltessék meg, hogy a tulajdonképeni főczél: a tárgyi igazság felderíttessék; ennek alapján, az ártatlanul vádlottak felmentése; a bűnösöknek pedig érdemlett megfenyítése, az igazság rendi szerint eszközölhető és elérhető legyen. — Ezen egyszerűsége azért is igen nagy szükség van, mert a mi egyházi törvényszékeink bírái, nem képeznek mindig együtt ülő és működő állandó testületet és így működhetők — a bírák igen sokszor az ország különböző pontjain lakván — sok nehézséggel jár, sok akadályba ütközik. — Ennélfogva üres formások kedvéért azok egybehívását nagyon kerülni kell; a sokféle perújításhoz, fölebbezésekre, semmi ségi panaszok beadhatására alkalmat nyújtani és így az eljárás hosszadalmasságát ezekkel mintegy előkészíteni, nagyon czéltalan és a mi egyházi viszonyaink között igen sokszor veszélyes intézkedés és útmutatás is lenne.

2-szor. A fegyelmi eljárás gyorsan és biztosan vezetessék. — Mert teljesen osztom e kívánalomra nézve bihari egyházmegye érdemes segédgondnokának, a protestáns hetilap 1879. évi folyama 131-dik lapján kifejezett azon nézetét: „ha a fegyelmi eljárás alkalmat fog szolgáltatni, hogy például egy vádlott lelkész feje felett évekig függjön a damokleszi kard, ez által alkalmat fog szolgáltatni arra is, hogy azon egyházban, melyben a vádlott lelkész lakik, az egyházi béke éveken át legyen felülva, azon egyház akkor, az eljárás egész ideje alatt a pártok küzdelmének leendő színtere, melyen a vallásos és erkölcsi életet a cselszövény, erőszakosság, a harag és gyűlölség nyilvánulásai váltják fel.“ — És ez valójában úgy van, a hol viszály s egyenetlenség ütötte fel fejét vagy az erkölcsstelenség métegye látszik terjedni: ott gyorsan kell alkalmazni az óvszert, mert ha lanyhán s közömbösen veszik, vagy sok időt engednek a lappangó tűz terjedésére, nagyobb erővel tör majd az ki, és fájdalmasabb

nyomokat hagy maga után. — Épen azért úgy kell rendezni a bíróságokat, hogy a beadott vádak és panaszok azonnal megvizsgáltassanak. Nehogy azonban szabad legyen a vásár a vádaskodásra és perlekedésre, a vádló vagy felperes fél, köteleztessék bizonyos pénzösszeg előzetes letételére, melyből a vizsgálati és törvényszék tartási költségek fedezhetőek legyenek. Természetesen majd az ügy befejeztekor, maga a bíróság határozza meg, hogy a költségek melyik félnek a terhére esnek, vagy mely arányban lesz azoknak viselése közöttük felosztva.

3-szor. Az egyházi bíróságok illetékessége, ne csak a fegyelmi ügyekre határoztassék meg, — a mint például a konventi javaslatban foglaltatik, — hanem minden az egyházi élet terén felmerülhető peres ügyekre kiterjesszessék az; nevezetesen: díjlevelek alapján felmerült vitás kérdések, választások törvényessége ellen beadott panaszok vagy kifogások, egyházaknak vagy egyházmegyéknek egymás irányában fölmerült és barátságosan el nem intézhető ügyei; szóval mindazon ügyek és kérdések, melyeknél két fél úgy áll egymással szemben, hogy egy harmadiknak, tehát bíróságoknak kell közöttük határozni és ítélni: mindazok az egyházi bíróságok illetékessége alá tartoznak. — Mert ha megtekintjük egyházmegyei és kerületi törvényszékeink előtt tárgyalt és lefolyt ügyeket, bizonyára kevesebb számmal vannak a szoros értelemben vett fegyelmi ügyek, mint azok, melyek bizonyos vitás kérdések és keresetek alapján merülnek fel és állanak elő.

4-szer. A büntetések közül, melyeket a bíróságok fegyelmi ügyekben a lelkipásztorokra vagy tanítókra kiszabhatnak, a pénz büntetés hagyassék el. A mi belhivatalnokainknak a nélkül is nagyon szerény fizetésök van, melyet önmaguknak és családjuknak fentartása teljes mértékben igénybe vesz; és mirevaló az erkölcsi megsegényítés mellett, még anyagi terhet is róvni a büntetett egyházi szolgálóra, elég súlyos már az a megintés vagy dorgálás, miért még annyira lealázni, hogy pénzt fizessen, az erkölcsi tartozást vagy hibát azzal soha sem lehet jóvátenni. — A mi fegyvereink nem testiek, hanem lelkiek, épen úgy a büntetések is olyanok legyenek.

Végezetre azt, hogy az egyes egyházközségekben oly bíróságok állittassak fel és működjenek, mint a javaslatban foglaltatik: kétszer is meg kell fontolni, vajon kivihető és tanácsos lenne-e annak oly módzatok mellett szervezése?

Tiszántúli.

A mi igehirdetésünk.

(Folyt.)

Semmiképen sem tudjuk helyeselni az olyan eljárást, midőn egy kezdő ifju lelkész működésének első két esztendeje alatt, vagy hamarabb is kidolgozván az 52. urnapi magyarázatot, a mint az utolsó áment leírja, nagy megkönnyebbüléssel felsohajt, mert vasárnap délutánra való munkáját most egyszermindenkorra befejezte. Valjon lehetséges-e az, hogy ez így jól volna?! Hiszen én egyáltalában nem is az vagyok hivatalom első esztendeiben, a mi 10—15 esztendő múlva és így tovább; későbbi más egyéniségem, más gondolatokat, más kifejezéseket igényel; ha tán kezdetben, mint ifjunak, jól áll nekem az is, a mi inkább vasárnap délelőttre, a szoros értelemben tett predikálásához való, ha a nagy igazságok fejtegetése közben költői, szónoki felszárnyalásban adok gondolataimnak alakot, későbbben ez bizonyára nem állna jól s én önkénytelenül is nem annyira szónoki, mint didaktikus tárgyalásformát veszek föl, a mi pedig nem történhetik meg úgy, ha korábban kidolgozott beszédemet azon módon teljesen elmondom. Tehát már saját természetem, egyéniségem is megköveteli a folytonos munkát s jaj nekem, ha a természet szavára hallgatni nem akarok. Nem megállapodást, hanem évről évre megújuló javítgatást igényel tehát a káté magyarázás, ha ugyan az céljának meg akar felelni s ha ugyan én azt óhajtom, hogy nekem az becsületesre váljék.

És mit mondjunk az olyan kátémagyarázatra, mikor egy-egy lelkész minden év elején elől kezdi a kátét, azt hívén talán, hogy tiszta blasphemia volna az első urnapjáról a polgári évnek nem kezdetén beszélni. Az ilyen eljárásból aztán az következik, hogy a közbejövő ünnepek, vendég-hít-szónokok s más okok miatt, évről-évre 10—15 urnapja rendszeren magyarázatlanul marad, mert az illető lelkész mégis csak sorban halad a kérdések s feleletek fejtegetésében. Van-e ez másutt is így, vagy csak minálunk, azt nem tudom. Oosterzee a saját magok viszonyairól beszélve, az eddig általam elmondottak közül több dolgot szintén fel hoz, de ezt, a mit pedig ő multhatatlanul erősen megostorozna, nem említi föl. Lásunk csak pár példát, hová vezet azon eljárás? Ha én kifejttem a 40. urnapjáig a tizparancsolat közül a hat elsőt, nygvan miképen hagyhatom el, a többinek fejtegetését? Vagy ha a 32. urnapjától kezdve az embernek háladataosságáról beszélek, melylyel tartozik Istennek a megszabadításért, miképen lehet az, hogy nem beszélek a 45—52. urnapokról is, melyeknek tárgya a könyörgés, mint második része a háladataosságnak?! Hát meg van ugy itt tartva a logikai rend, az összefüggés; elég van ugy téve azon magas kívánalmaknak, melyeket e könyv fejtegetése elibünk terjeszt? Hiszen nincs az a kátébéli 52 urnap a polgári év vasárnapjához kötve! Én csak kedvező véleményben tudok lenni az olyan lelkész felől, kinek folytonos saját munkája mellett, két évébe is belekerül, míg a heidelbergi kátén keresztül megy. Sőt belekerülhet az még ennél több idejébe is annak, ki követi fentebb adott tanácsunkat, hogy egyes urnapokat, sőt egyes kérdéseket is — legalább gyakorlottabb, idősebb lelkész korában, több vasárnapon keresztül is magyarázzon. — Keresszegi István debreczeni lelkész és superintendens 1640-ben 1010 lapon adta ki a heidelbergi káté felett irt magyarázatait; csak magáról a teremtésről 25,

az uri imáról 18 predikációt tartott s előszavában azt mondta, hogy ő viláért sem ilyen simpliciter, vagyis ilyen röviden mondta el magyarázatait, hanem ha mindazt kinyomatta volna, a mit a kathedrában elmondott, munkája három vagy négy annyira is terjedett volna. Ilyen bő, ilyen sok predikációból álló magyarázatot aztán nem is lehetett 52 urnapja alatt elvégezni s e szerint nálunk sem volna új dolog, a mit fentebb ajánlottunk.

Mint az igehirdetés minden ágában, ugy itt is fontos kötelességünk a lelkiismeretes, becsületes saját munka. Elsőben is kötelességünk tehát magának a káténak a fentebb említett szempontok szerint szoros tanulmányozása. De ez legtöbb esetben csak egyéb theologiai tárgyak tanulmányozása mellett történhetik meg. Sőt a mint kívánatos a saját magunk által irandó predikációkra, biblia magyarázatokra nézve a mások odavágó kitünőbb munkáinak tanulmányozása; épen olyan kívánatos ez a káté magyarázatokra vonatkozólag is. Csakhogy természetesen itt is valódi tanulmányozást ajánlunk, nem pedig a mások által megírottaknak egyszerű eltulajdonítását. Forrás van elég magyar nyelven is. Ott vannak, csak a melyekről én tudomással bírok, Keresszegi Istvánnak (1640), Pósházi Jánosnak (1659), Drégelpálánki Jánosnak (1667), Stehelin Kristóf után Tatai Ferencznek (1752), Szathmárnémeti Mihály „Dominica catechetica“ cz 1677-ben megjelent műve után Kecskeméti Zsigmondnak (1793), Hunyadi Ferencznek (1806), V. Pap Istvánnak (1839 és 1879), Varju Istvánnak (1853) a heidelbergi káté fölött irt templomi magyarázataik. Ezeket tanulmányozva, dolgozhatunk mi bizonyos fokig önállólag s ha végre is sok az, a mit másoktól kölcsönözünk, szégyen nélkül elmondhatjuk mi is Lipsiusnak Varju István által idézett ezen mondását: „Lapides, et ligna quamvis ab aliis accipio, aedificii tamen exstructio mea est. Architector ego sum, materiam varie undique condux. Nec araneorum textus ideo melior, quia ex se fila gignunt, nec noster vilior, quoniam ex aliis libamus ut apes.“

Ha a lelkész érti és érzi azokat, a miket magyaráz; ha élő hittel kezd munkájához s ez lelkesíti őt, minden lépése, minden szava közben; ha azon tudatnak él, hogy korunkban igen is nagy szükség van ezen magyarázatokra, mert ezek tartják leginkább össze egyházaink között a lazulni kezdő kötelekeket: ekkor bizonyára szives-örömet szenteli magát ezen munkára s nemcsak maga nem veti el könnyelműleg atyáinknak ezen ősi régi és nagybecsű könyvét, de sőt másokat is annak mélyebb tisztelésére indít.

Nagyon megérdemli ezt ezen könyv, melynek kltünő voltát már óriási elterjedése is bizonyítja. Mint egy református író mondja, kivéve a szentiratot, melyet az angol biblia-terjesztő társulat oly roppant arányban terjeszt, Kempis Tamás „Imitatio Christi“ cz. művét, s a lutheránus kis kátét, aligha van más irodalmi munka, mely annyi millió példányban volna elterjedve, mint a heidelbergi káté. Megérdemli e könyv a legmélyebb kutatást s a leglelkiismeretesebb magyarázást, mert benne, mint egy ismertetője mondja: „a lutheri bensőség, a melanchtoni világosság, a zwinglii egyszerűség s a kálvini tűz vannak együvé olvadva“, mert, a mint ezt ismét más valaki mondja: „egyesíti e könyv Kálvinnak erejét és mélységét az ő merevsége nélkül, Melanchton bensőségét az ő határozatlansága nélkül, Zwingli egyszerűségét

és világosságát az ő hideg józansága és a mystikustól való irtózása nélkül.“

(Vége következik.)

Csiky Lajos.

Országos reformált lelkészi özvegy-árva alap.

A magyarországi ref. egyház kebelében, rég ohajtás tárgyát képezi az egyetemes papi és tanítói nyugdíj-intézetnek felállítása; épen azért az 1879. évben tartott egyetemes konvent az országos segélyalap tárgyában megbízott küldöttséget arra is fölkérte, hogy erre vonatkozólag is készítessen tervezetet. A nevezett küldöttség e tárgyban is el is készítette javaslatát, melyszintén a legközelebbi konventen fog majd előterjesztetni.

A javaslatot készített küldöttség, az egyetemes lelkészi és tanítói nyugdíjintézet felállítására nézve a következő véleményben van:

Az országostörvényhozás gondoskodása folytán, már megalkult országos tanítói nyugdíjintézet, melynek minden tanító kötelezett tagja, s minden iskolát tartó egyház tetemes évi járuléka fizetéssel állandó fentartója — az egyházi szervezendő tanítói nyugdíj alapot feleslegessé tette, melynélfogva ezen tárgyat az országos egyház gondoskodás tárgyai közül bátran kihagyandónak tartja.

Nem így áll a dolog a lelkészi nyugdíjazásra nézve. Igaz ugyan, hogy minden egyházmegyének meg van a maga ilyen célú intézete különböző nevek alatt, de kevés van, mely a kitűzött célt még eddig csak meg is közelítette. Annál fogva haladék nélkül szervezendő az egyetemes özvegy-árva alappénztár, mint az országos segélyalap egyik ága; megjegyezvén, hogy ezen segélyalap egyik tőkésjeül az egyházkerületek hasonczélú pénztárai szolgálnának, melyekből a lelkészi állományok számának megfelelő összegek ezen központi pénztárba tétetnének át.

Kívánatos volna, hogy az egyházmegyei özvegy-árva-pénztárak tőkésjei is, a mondott arány szerint ezen központi pénztárra átruháztatnának, de ennek többek között, az az akadálya van, hogy sok egyházmegyében a lelkészeknek s tanítóknak közös ilyen intézetük van, melyet — a lelkészeket illető rész átruházása céljából — különválasztani az érdeklettek sérelme nélkül nem lehet; ennél fogva az egyházmegyei gyám- és segélyintézeteket számitáson kívül kell hagyni.

A segélyezendők között segélyre szorultság tekintetében, különbséget nem kíván a küldöttség tenni, mert a lelkészi családok között alig egy-két százalék az, mely valóban nélkülözheti a segélyt, és ezeknek nyilvántartása, vagy világosabban szólva a magán vagyoni viszonyok kutatása, sokkal több fáradsággal és költséggel járna, mint a mennyit a cél megérdemel. Annál fogva minden lelkészi család — vagyoni helyzetre való tekintet nélkül — egyenlően segélyeztessék, s a segélyezésnél csak a családtagok száma vétessék tekintetbe.

És hogy ezen lelkészi nyug- és gyámintézeti alap mielőbb létrejöhessen, kérdeztessenek meg az egyházkerületek: felajánlják-e a központi pénztár részére hasonczélú tőkésjeiket a lelkészek számaránya szerint esendő részét? és a mennyiben nincs minden egyházkerületnek ilyen lelkészi özvegyeket s árvákat segélyező pénztára: hajlandók volnának-e az országos állam segély-pénztárból, meghatározott

arány szerint egyszer mindenkorra utalványozandó összeggel ezen központi pénztár tőkésjéhez járulni?

Kérettessenek meg a kerületek: utasítsák oda az espereseket, hogy az alapszabályok szerint minden lelkész által fizetendő 2 frt illetéket már az 1880-ik évre beszedjék, és a kinevezendő választmány pénztárnokának beküldjék.

Az alapszabály tervezete a következő:

1. §. Célja: a lelkészek özvegyeit és árváit sőt ha fogyatkozottságra jutnának, magokat is évenként rendszeres segélyben részesíteni.

2. §. Az országos reform. özvegy-árva alap tőkésit alkotják:

a) egyes egyházkerületeknek hasonczélra alkotott tőkésjei, amennyiben azok a tulajdonos testületek által, a lelkészi hivatalok számán alapuló arány szerint, ezen közös pénztárba áttétetnek;

b) pártfogók alapítványai. Pártfogóknak nevezetvének kik az alaptőkéshez legalább 100 frt adománnyal vagy végrendeleti összeggel járulnak.

c) jótévkö adakozásai. E rovat alá esnek a 10 frtot tevő vagy meghaladó s tőkésítés feltétele alatt befolyó összegek.

d) a jövedelmek évről-évre tőkésítendő 20%-a.

3. §. Jövedelmek:

a) a 2-ik §-ban elősorolt jövedelmek évi kamatai,

b) a közsegélyezési alap évi jövedelmének ezen pénztárba átteendő 5%-a,

c) kegyes adományok,

d) a lelkészek által, korra, vagyonra, családi helyzetre, jövedelemre való tekintet nélkül egyenlően fizetendő évi 2 frt köteles illeték, melyet az egyházmegyék esperesei beszédvén, a kerületi özvegy-árva alapot kezelő pénztárnok közvetítésével, szolgáltatnak át a központi pénztárba.

4. §. Az alap pénztárát kezeli és ügyeit intézi a központi választmány, mely azon módon alakittatik s ügykezelése azon módon határozottatik, mint a közsegélyezési alapé. (1. ezt. 10—12).

5. §. Segélyezési tervezet. Az évi összes jövedelemnek a kezelési költségek és a 2. §. d) pont értelmében tőkésítendő 20% levonása után fenmaradt része, a segélyre jogosult családok között segélyosztalék czímen részletekben kiosztatik. Segélyjogosultság.

6. §. Segélyjogosult: a) maga a lelkész fogyatkozottsági czímen, ha hivatalától akár önként értelmi, erkölcsi vagy fizikai erőtlenségének érzetében, egyházi felsőségének is jóváhagyásával, — akár itéletileg elmozdittatva megválnak. És elaggottsági czímen, ha életének 70-dik vagy lelkészi hivatalának 40-ik évét betöltvén önként nyugalomra lép. Ez esetekben neje és édes gyermekei is segélyjogosultsággal bírnak.

b) a lelkész halála esetén annak özvegye.

c) a lelkész gyermekei, még pedig fiúk, ha tanulói pályán vannak 20, ellenkező esetben 16 éves korukig; leányok 20 éves korukig, vagy ha 20 év előtt férjhez mennek, férjhez menetelőkig.

7. §. A segélyjogosultság azon naptól kezdődik, melyen a családnak életben levő feje, az özvegy-árva intézethez való jognak alapul szolgált hivatal jövedelmét élvezni megszűnt; megszűntnek tekintetik pedig a folyamatban levő segély jo-

gosultság, általában elhalálozás esetén; továbbá férjre és atyára nézve, ha rendes fizetéssel összekötött hivatalra lép, mely esetben egész családja is elesik a segélyjogtól; özvegyekre nézve férjhez menetelük esetén.

8. §. A segély kiosztásnál az arány következőkép állapítatik meg:

Minden segély jogosult család (ha egyetlen tagja maradt is) családi illetmény czimen 4, azon kívül pedig minden segélyjogosult tagjára személyi illetmény czimen 1—1 rész segély osztalékban részesül.

Ezen meghatározás szerint, ha valamely családnak csak egyetlen segély jogosult tagja maradt 5 részt,

Egy 2 tagból álló család	6
" 3 " " "	7
" 4 " " "	8
" 5 " " "	9
" 6 " " "	10

részt nyer az összes segélyösszegeből.

És így tovább a családtagok számához képest a rész osztalék is mindig egygyel növekedve. De 10 résznél nagyobb osztalékot egy család sem nyerhet, akárhány tagból álljon is.

9. §. A segélyosztási munkálatnál a segélyezési összeg (s) osztó számát képezi azon összeg, mely származik, ha a segélyjogosult családok számát (m) 4-el sokszorozzuk, s e szorzathoz az egyes családokban létező összes tagok számát (n) hozzáadjuk $q = \frac{s}{4m+n}$ A hol q egy osztalék részt jelent.

10. §. Ezen segélyalapról, a jelenleg fogyatkozottságban élő lelkészek és özvegy-árva családok is, kivétel nélkül rendszeresen segélyeztessenek.

11. §. A segélyosztalék mindig a család természetes vagy törvényes gyámjának adatik ki, amennyiben pedig az árvák külön gyámok gondja alá volnának helyezve, az illető esperes legjobb belátása szerint osztja azt ki.

12. §. Az esperes minden évben körlevélben felhívja a segélyigénylőket igazolványaik betérjesztésére.

Ezen igazolványokban kitüntetendők:

a) az atyának — ha ez is él — életben, reform. vallásban léte, annak igazolása mellett, hogy semmi rendszeres fizetéssel járó hivatalt nem visel.

b) az özvegynek életben, özvegyiségben, reform. vallásban léte.

c) az árváknak életben léte, életpályája, tanulmánya, foglalkozása. Leányoknál a férjetlen állapot.

Ezen bizonyítványokat, azon lelkészi hivataltól eszközendők, melynek hivatalkörében az illető segélyjogosult mint egyháztag bekebelezve van. Tanulók részére az iskolai igazgatóság a tja ki.

Ezen igazolványok, melyek nélkül senki a segélyezendők sorába fel nem vétetik, az esperesi hivatal, a segélyjogosult családok betűrendes jegyzékével és tagjaiknak számával, az egyházkerület útján a központi választmányhoz terjeszti.

13. §. A központi választmány a segélytervet, a beérkezett jegyzékek s igazolványok alapján elkészíti, a segélyösszegeket megállapítja s azon az uton melyen az igazolványok beérkeztek a segélyjogosulthoz juttatja, egyszersmind az eljárása eredményét kimutató jegyzőkönyvet, és segélyezé-

si táblázatot minden egyháznak tudomás végett az egyházkerületek útján megküldi.

Jegyzette: **Baksay Sándor** bizottsági jegyző.

Az 53-dik §.

III.

(Folyt.)

Keresztelésre vonatkozó rendelet a m. kir. helyt. tan. 1785. aug. 29-én 23. 217. sz. a. kelt következő intézvénye:

„Cum haecenus catholice educendae proles sine quaestione per parochos catholicos baptisatae fuerint: pro futuro ad praecavandas quasvis dubietates clementer resolvit Sac. Sua Majestas, ut intuitu prolium illarum, quae in conformitate normalium catholice educari debent, baptismi etiam administratio, prout et benedictio matrimonialis et sepulturae catholicis parochis competant.“

Hivatkozott az ezen intézvényben közölt leiratra a katolikus papság 1850 után is, midőn a fejedelemtől, a bevett felekezetek viszonyaira vonatkozó törvényeket és rendeleteket állítólag meg nem tartó protestáns lelkészek ellen panaszt emelvén, a többi között előadta, hogy a protestáns lelkészek az 1791. 26. t. cz. szerint kath. vallásban nevelendő gyermekeket is megkeresztelnek, az 1785. évi aug. 29-én 23217. sz. a. kelt rendelet ellenére.“

Az akkori csász. vallás- és közokt. miniszter 1852. decz. 11-én 5015. sz. a. kelt rendeletében előre bocsátván, hogy a régibb vallásügyi törvények és rendeletek teljes érvényökben fenmaradtak s azok megsértése annál kevésbé tűrhető el, mert azok szoros megtartásától függ úgy a felekezetek közötti béke, valamint az állam jóléte is, — minden szükséges és rendelkezésre álló kényszer-eszközök alkalmazását hagyja meg az akkori magyarországi helytartóságnak, ez pedig 1853. január 10-én 265. sz. a. kelt rendeletével személyes felelősség terhe alatt utasította az ev. superintendensek által az alattuk álló papságot a törvények és rendeletek megtartására, minden áthágást a büntető törvények alkalmazásával fenyegetve.

A törvénytelen gyermekekre nézve pedig azt rendeli az 1820. december 4-én 31163. sz. a. kelt helyt. tan. intézvény: „Relate ad spurias proles, matre quidem Evangelica, patre tamen noto, eoque Catholico progenitas qualiter tractandas, ea emanavit altissima dispositio Regia, ut tales proles in religione patris educantur, ac ita per parochos etiam catholicos baptisentur, eisdemque suo tempore principiis religionis Catholicae imbuendae tradantur. Ministri vero Helv. et Aug. Confess. a baptisandis instituendisque similibus prolibus sub poena actionis fiscalis prohibeantur.“

Ime láthatjuk, hogy a kath. egyház azon időben, midőn mint uralkodó államegyház a fejedelem és kormány eljárását a legnagyobb mértékben befolyásolta, mely kizárólagos jogot biztosított magának arra, hogy az 1791. 26. t. cz. szerint, katolikus vallásban nevelendő vegyes házasságbeli és ezek analogiájára a katolikus apától származó törvénytelen gyermekeket, csak saját lelkészei keresztelhessék.

A protestáns lelkészt, ha egy katolikus apától nemzett, habár a protestáns anya költségén neveltetett törvénytelen gyermeket megkeresztelni merészkedett, tisztii ügyészi vagy fenyítő perbe idéztette, mint a vallási béke felforgató-

ját, az államjólét veszélyeztetőjét. Most, hogy kath. papok ellen emeltetik panasz protestáns gyermekek megkeresztelése miatt, ők könnyű szerrel menekülnek a vád alól, mert hiszen ők csak „a nagy keresztyénség egyetemébe“ veszik fel az ujszülöttet a keresztelés által! Ily megindító önzetlenség hogy is telnék ki más mint a katolikus egyháztól! Denique igaznak kell lennie, hogy „si duo faciunt idem, non est idem“ — és igaz is, de meglátjuk, nem-e épen az ellenkező értelemben.

Annál feltünőbb a kir. táblai ítélet amaz indoka, mely szerint most már a protestáns gyermekek megkeresztelése körül „szabad a vásár“ a kath. egyháznak, mivel alig vonható kétségbe, hogy a fentebb idézett rendeletek tilalmai ma már a hazában létező valamennyi bevett ker. vallásfelekezetekre egyaránt alkalmazandók, és pedig:

- 1) Az 1848. 20. t. cz. 1. §-ában megállapított „tökéletes egyenlőség és viszonyosság“-nál fogva.
- 2) Az analogia legis alapján. Az 1791. 26. t. cz. 15. §-a szerint, vegyes házasság esetén, a fiu gyermekek csak követhették a protestáns apának vallását, ellenben a leányokat a kath. anyának, és ha az apa volt katolikus, minden gyermeket a kath. apának vallásában nevelni multhatatlanul kellett. A törvény ezen a kath. vallást illetőleg parancsoló intézkedésének, csak corollariumát képezték a fentebbi rendeleteknek a keresztelésre vonatkozó szabványai, melyeknek célja volt a törvény megtartásának biztosítása. „Proles in religione Catholica educantur, ac ita per parochos etiam Catholicos baptisuntur“ mondják a rendeletek. Ugyde most már az 1868. 53. t. cz. a nem katolikus fél nemén lévő gyermekekre nézve is feltétlenül parancsolja, hogy azok ezen szülőjük vallásában nevelendők, a consequentiának tehát itt is annak kell lennie, hogy „ac ita etiam (per pastores respectivos) baptisuntur.“ — Ubi eadem ratio, eadem dispositio legis.

3) A törvénynek, midőn akarta a célta, hogy t. i. a vegyes házasságból származó gyermekek bizonyos esetekben nem katolikus vallásban neveltessenek, akarnia kellett az e végre szükséges eszközöket is, — és intentiójával merőben ellenkezőnek kell tekinteni mindazt, a mi ama célta meghiusítását eredményezheti. — Ugyde ezen célta okvetlenül meghiusittatik, ha a törvény rendelete szerint protestáns vallásban nevelendő gyermeket katolikus pap keresztelvé, a katolikus egyház anyakönyvébe vezeti be, és így a protestáns egyháznak a törvény szerint hozzátartozókat sem számba venni és nyilvántartani, sem azok vallásos neveltetéséről gondoskodni nincsen módjában.

4) A magyar országgyűlés az 1868. 53. t. cz. 12-ik §-ának megalkotásánál az erdélyi 1791. 57. t. cikket tartotta mint mintát szem előtt, ezen törvényczikk pedig a vegyes házasságbeli gyermeket azon felekezet által rendelni megkeresztelendőnek, a melyhez annak a törvény szerint tartoznia kell.

De feltéve, hogy ezen érvek mind keveset vagy semmit sem bizonyítanak, nézetem szerint oly országban, hol a bevett egyházakat törvények biztosítják lételők, működésök és hatáskörükből, nem volna szabad egy főbb bíróság ítéletében általános elvként kimondani, hogy bármely egyháznak a törvény világos rendelete szerint más egyházhoz tartozókra működését kiterjeszteni s ez által idegen jogkörbe avatkozni, a más felekezet papjainak jogszerű stóljávédel-

mét megrövidíteni, nemcsak nem büntethető, de még csak nem is tilos eljárás.

IV.

Következik azon kérdésnek megvizsgálása: igaz-e valjon, hogy a keresztség által mindig csak „a nagy keresztyénség egyetemébe“ és sohasem egy bizonyos keresztyén felekezetbe vétetik fel az ujszülött?

Az 53. §. feletti vita folyamában ily véleményt nyilvánítottak, nemcsak azon katolikus lelkészek általában, a kik a kérdéshez hozzászóltak, hanem némi megszorító magyarázattal hasonlóul nyilatkozott egy-két protestáns vallású felszólaló is.

Mind a két félnek igaza van bizonyos értelemben a maga felfogása szerint, amennyiben a protestáns pap csakugyan keresztelhet és hazai példák tanúsága szerint néha keresztel is az egyetemes keresztyénség és nem egyenesen saját hitfelekezete számára; a katolikus lelkész pedig miudig az egyetemes keresztyénség tagjává akarja felavatni a megkereszteltet, csak hogy egyszersmind róm. katolikus is, mert a maga felekezetét egynek veszi az egyetemes keresztyénséggel.

A protestáns hittan ugyanis egy láthatatlan keresztyén egyházzal tanít, a mely a föld kerékességén elszórt valamennyi Krisztus-hívőknek hitbeli és erkölcsi kötelekek által összefűzött egyeteméből áll, vagyis maga a keresztyén emberiség. Ezen láthatatlan egyetemes keresztyén egyháznak csak egyes látható — mert külső szervezettel is bíró — tagjai, a keresztyén elv megvalósulásának csak egyes alakzatai, az idő szerint létező és létezett s változásnak alávetett pozitív keresztyén egyházak, tehát a róm. kath. egyház épügy, mint a különböző protestáns egyházak.

A protestáns ember mindig ama láthatatlan egyházra gondol, valahányszor az egész keresztyén világ symbolumát képező apostoli hitvallással mondja: „Credo unam, sanctam, catholicam et Apostolicam Ecclesiam.“

És így, mivel a katolikus dogmák szerint, szükség esetén még a zsidó is keresztelhet, a protestáns lelkész is megkeresztelheti a katolikus gyermeket, a kath. egyház sérelme nélkül, ha célzata csak az volt, hogy a Jézus láthatatlan egyházába avasson fel egy lelket, de nem akarta ezt elvonni azon pozitív keresztyén egyháztól, melyhez törvény szerint tartozik, sőt ezen, a felvett példában róm. kath. egyháznak még testvérileg kezére jár az által, hogy hazai protestáns lelkészeink bevett szokása szerint, a megkereszteltre vonatkozó anyakönyvi adatokat, a stólválal együtt, átküldi az illetékes katolikus lelkészhez.

A mi már a katolikusok hitrendszerét illeti, a szerint az apostoli hitvallás „una, sancta, catholica et apostolica Ecclesia“-ja maga a pápa által kormányzott pozitív róm. kath. egyház, melyen kívül több keresztyén egyház nincs, csak eretnekek és schismaticusok felekezetei létezhetnek. És e szerint a kath. pap nem is keresztelhet más mint a római kath. egyház számára, mert más keresztyén egyházat nem is ismer el. Sőt a kath. egyház tanai szerint még a protestáns lelkész által megkereszteltet is a római pápa alattvalói, s nem a kánonok érdeme, hogy ezen felsőbbtség elismerésére most már forma szerint nem kényszerítettnek.

Colossal gondolat volt tagadhatatlanul az apostol. hitvallás idézett tételének ilyen értelmezése, mely a világracionalomra törekvő róm. kath. vallási politika nagyszerű jelszavához vezetett: „Una ecclesia, unus dominus, una fides, unum baptisma, unus ecclesiae Rector invisibilis atque visibilis.“ Most azonban, midőn az állami törvények szerint a róm. kath. egyház csak egyike az elismert, egymással szemben önálló és egyenjogú keresztyén vallásfelekezeteknek, ama jelszó, minden consequentiáival egyetemben, nem egyéb békebontó, mert a törvényt és valamennyi más elismert keresztyén egyházak törvényes jogait vakmerően tagadó, praetensióál.

A praetensio és negatio magában véve ártatlan dolog, de megszűnik az lenni, ha mások biztosított jogainak rovására, hódító actióvá változik. És tagadhatatlanul ilyen a róm. kath. egyház azon eljárása, mely szerint miután nem kivihető többé, hogy a protestáns pap maga pápai alattvalókká keresztelje hiveit, a kath. papság igyekszik őket azokká keresztelni. Mert az, mikor a kath. clerus — mely megmaradt a régi dogmatikai állásponton — azzal védi magát, hogy ő csak „a nagy keresztyénség egyetemébe“ veszi fel keresztség által a protestáns gyermekeket, de elhallgatja, hogy „a nagy keresztyénség egyeteme“ alatt csak saját egyházát érti, furfang és semmi más. — Valjon nem ügyetlenül számít-e a furfangos védelem, a dogmatikai kérdéseken felülemelkedett, felekezet nélküli szabad állam divatos közönyére, majd elválík.

A fentebbiek szerinti, tehát kizárólag a róm. kath. egyházat jelentő értelemben vétetik az egyház, Ecclesia szó mindenütt, a hol az katolikus részről hivatalosan használatik, így a következő kánonokban is, hol a keresztelés világosan mint az egyházba való felvétel említettik.

Nevezetesen: Conc. Trid. Sess. XIV. cap. 2. de poenit. „Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. „Quid enim mihi“ inquit Apostolus „de iis, qui foris sunt, iudicare?“ Secus est de domesticis fidei, quos Christus dominus lavacro baptismi sui corporis membra semel efficit.“

Conc. Trid. Sess. VII. can. XIII. de baptismo: „Si quis dixerit, parvulus eo, quod actum credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse: anathema sit.“ És ugyanott a VIII. can.: „Si quis dixerit, baptisatos liberos esse ab omnibus sanctae Ecclesiae praeceptis, quae vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint: anathema sit.“

Midőn tehát az utóbbi kánon értelmében, a katolikus egyház által kiszolgáltatott keresztség folytán, a megkeresztelt a kath. egyháznak a protestánsok által kötelezőül el nem ismert traditió alapuló tanait is hinni és követni tartozik, lehet-e még állítani, hogy a keresztség a katolikus egyház tanai szerint, nem felvétel a katolikus egyházba?

A katolikus egyház által megkeresztelt katolikus hitben nevelendők és jó katolikusok lenni tartoznak. Erre vonatkozólag a keresztszülék úgy a maguk valamint a gyermek nevében is fogadást tesznek a keresztelés alkalmával, melyet a maga részéről is megtartani a megkeresztelt minden esetben tartozik, különben arra az egyház rendelkezésére álló minden eszközökkel kényszeríthetetik a Conc.

Trid. sess. VII. canon XIV. de baptismo rendeletéhez képest.

Ugyanazért a róm. kath. egyház által az oly egyének, a kik a gyermeknek az egyedül idvezítő vallásban eszközlendő neveltetése tekintetében biztos kezéseknek nem látszanak, keresztszülökül el nem fogadtatnak. Így a római kath. káté III. része II. fej. XXIX. tétele szerint eretnek, zsidó, hitetlen nem lehet keresztszülé; az 1858-ik évi esztergomi kath. zsinat pedig rendeli: „Arcendos praecipit haec synodus a munere patrinorum infideles, haereticos, schismaticos, excommunicatos, interdictos, manifestos et notorios, concubinarios, aliosque notorios peccatores, in specie etiam illos fideles, qui mixtum matrimonium illicite in euntes, consensum suum dederunt, ut proles in alia ac catholica religione educantur.“ — Tehát az eretnekeknek vagy schismaticusoknak nevezett nem katolikus keresztyéneken kívül, azon katolikusok is, a kik vegyes házasságra lépnek a nélkül, hogy nem katolikus házastársuk törvényeink szerint érvénytelen reversalist adna, a keresztszüléi tisztre alkalmatlanok közé kerülnek, mindenféle nyilvános gonosztévők gyönyörűséges társaságában.

Kétséget nem szenvedhet ezek után, hogy a keresztség a katolikus egyház tanai és czélzata szerint, minden esetben a katolikus egyházba való felvétel.

Hogy pedig a keresztelő katolikus pap czélzata és szándéka is csak az lehet, a mi egyházának czélzata és szándéka, azt — úgy hiszem — felesleges bővebben bizonyítgatni.

De ha — amit az elmondottak után feltenni nem lehet — volna is gondolható eset, a melyben ama czélzatot kérdésesnek lehetne mondani, az már semmi esetben sem szenvedhet kétséget, hogy vegyes házasságnál, ha a kath. lelkész a nem katolikus házastárs nemén lévő gyermeket keresztel meg, azt azon határozott szándékkal teszi, hogy a gyermek a keresztség által katolikus legyen.

Kitűnik ez a katolikus egyháznak és papságnak a vegyes házasságokkal szemben követett eljárásából. A vegyes házasságra lépő katolikus egyénnek ugyanis, legyen az akár a férj, akár a nő, lelkiismereti kötelessége egyháza tanai szerint, minden gyermekeit katolikusoknak nevelni; a kath. egyház, daczára az országos törvénynek, kizárólagos jogot formál a vegyes vallású szülék valamennyi gyermekére, és akár mennyire tiltja is a törvény, a kényszer minden rendelkezésére álló eszközeit felhasználja, hogy azokat hiveiül meg is szerezze. Ha a nem katolikus jegyesfél vonakodnék kiállítani a törvényeink értelmében mindenkor semmis és érvénytelen reversalist, megtagadja a vegyes házasságtól, tehát arra lépő saját hivatól is az egyházi áldást, nem bocsátja ezt a gyónáshoz, nem fogadja el keresztszülöknek stb. Reversalis esetében pedig, még az erőszakot is megengedett eszköznek tartja, a törvényellenes és többnyire kicsikart ígéret megtartásának biztosítására. Egy szóval, a mint az 1868. 53. t. cz. felsőházi tárgyalása alkalmával Zichy Henrik gróf, a jelenvolt kath. főpapok tiltakozása nélkül megjósolta, a kath. clerus mindent elkövet, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek vallását, igazságosan meghatározó törvény kijátszassék.

Ezeket tudva, valóban nagy foku naivitást árulna el az, a ki habár csak egy pillanatig is kétségben tudna lenni

az iránt, hogy a vegyes házasságból származó gyermek katolikus keresztsége, csakugyan a kath. egyházba való felvétel akar lenni.

A vegyes házasságból született fiúnak, ha apja, s a leánynak, ha anyja protestáns vallásu, magának is protestáns vallásúnak kell lennie az 1853. 53-ik t. cz. értelmében.

Ha az ily gyermek, a mint a soproni apát védelmében előadta. a keresztség felvétele előtt a pogánysághoz tartozott volna is, — a mi az országos törvények, a protestáns szempont, sőt a keresztelezésre vonatkozó idézett rendeletekből következtetve, katolikus felfogás szerint sem áll egészen, — kétségtelen, hogy annak a keresztség pillanatától fogva protestánsnak kell lennie az idézett törvény parancsához képest.

Hogy a soproni apát az ág. ev. vallásu apától nemzett Grászner Rezsőt protestánsná, tehát eretnekké akarta volna felavatni a keresztség által, vagy más szavakkal, hogy törvény szerint akart volna eljárni, azt maga sem állítja és más sem teszi fel róla. Hogy a gyermeket valami újdivatu felekezet nélküli keresztyénségbe akarta volna felvenni, az már csak azért is lehetetlen, mert felekezet nélküli keresztyénség hazánkban, törvényeink és az 1877. nov. 27-én 25,801. sz. a. kelt m. kir. vallás- és közoktatásügyi min. rendelet szerint nem létezik és nem is létezhetik. Hogy valóban róm. katolikus akarta keresztelni, azt a katolikusok egyházfoglalmaról, keresztségéről és a kath. egyháznak a vegyes házasságokkal szemben követett eljárásáról, fentebb elmondottakon kívül, az is bizonyítja, hogy saját kath. hívei anyakönyvébe vezette be a megkereszteltet.

És itt legyen szabad még az anyakönyvi bejegyzésre vonatkozólag is előadnom egyéni véleményemet.*)

(Vége köv.)

*) Érdemes cikkirónknak ezen felfogását, annyival inkább helyeslőleg kell kiemelnünk, mert imé a Religio folyó évi 6-ik számában „A keresztség szentsége és a communicatio in sacris cum acatholicis“ vezércikkben harozottan kimondatik, hogy midőn katolikus szülők gyermekeket prot. lelkész által megkereszteltetik, az az egyházi törvényekkel ellenkezik, mert a tényleges communicatio in sacris cum acatholicis körébe esik, ezt pedig az egyház törvényei szigoruan tiltják; az ilyen szent dolgokban, vagy nyilvános isteni tiszteletben való közlekedés, indirecte a nem katolikus isteni tisztelet helyeslését foglalja magában, tehát a hitvallás erkölcsi kötelmét sérti, mely nem parancsolja ugyan, hogy hitünket mindenkor és mindenütt megvalljuk, de mindenkor és mindenütt oly cselekmény végrehajtását tiltja, mely hitvallásunkkal ellenkezésben áll és melyből a nem katolikus istentisztelet helyeslését kell következtetni. — Továbbá így folytatja: ha a büntetés elkerülésének czéljából sines megengedve, a nem katolikus lelkésztől a keresztség szentségének kiszolgáltatását kérni, még kevésbé lehet az más okból megengedve, mivel péld. a helységben nincsen kath. pap, csak a végszükség képezhetne kivételt, midőn ugyanis „in casu extremae necessitatis“ senki sines, ki ezen szentséget érvényesen kiszolgáltathatná; az pedig nem igen fog előfordulni, mert ilyenkor a gyermek ugyanis házi keresztségben részesül. De nem helyeslhető az sem, ha kath. lelkész oly gyermekeket keresztel meg, kik prot. szülőktől származnak és azok vallását követni fogják. — A kath. papnak ugyanis semmiképen sem szabad azon látszatra alkalmat adni, mintha ő egyházi ténykedéseiben a nem kath. lelkész csak helyettesitené. — Igaz ugyan, hogy mindazon gyermekek, kik ker. szülőktől származnak „ipso jure nativitatis“ az egyházhoz tartoznak, minek folytán az egyház jogában állana, azokat megkeresztelni, de nagy különbség van a pusztá jog és a

Kérelem a 16-ik századbeli ref. zsinatok végzései ügyében.

Megigértem a „Protestáns Theologiai könyvtár“ nt. szerkesztőjének, hogy a 16-ik század folytán Magyar és Erdélyországban tartott jelentőségesebb prot. egyházi gyűlések, zsinatok kánonait a Könyvtárban közrebocsátom.

Ez ígéretemet a magyarhoni összes prot. felekezeteket illetőleg, most egyszerre be nem válthatom, mert ez a 16-ik század zsinatterhes méhéből világra jött nagyszámu és terjedelmű végzések sokasága, és azok rejt- és lelhelyeinek az országban szerte, sőt a külföldön is hosszú időt s nagy szorgalmat igénylő kutatása és tanulmányozása miatt rám nézve lehetetlen. — Talán helyesebb és sikeresebb is lenne, ha a testvérfelekezetekre vonatkozólag, azoknak fiai osztagozónak velem, ugyis előhaladott koru és terhes hivatallal bajlódó társukkal e vállalatban.

Ennélfogva czélom egyelőre csak saját ref. egyházunkat illetőleg megfelelni a jelzett vállalatnak; minthogy ennek multjából úgy is többet ismerhetek, kutfőihez könnyebben férek: így ha Isten segít, vele a jövő év elején, ismeretem körvonalán belől készen is lehetek.

Még pedig minthogy legnevezetesebb zsinatainkat az idézte elő, hogy az új egyházban rohamosan támadt dogmaticai nézetkülönbségek megvitatása, s az elhagyott római egyház sarktanai közül megtartott és elvetett, vagy módosított hittételekről szóló konfessiók készítése, a vezérférfiak előtt részint ön belső erősítésök, részint külső védelmek tekintetéből legfontosabbnak és legsürgetősbnek látszott: én ez alkalommal nem csak az egyház szabatosabb szervezésére vonatkozó, és a haza különböző vidékein alakult egyházi testületek számára készült kanonokat, melyek édes kevesek és hiányosak, hanem a hittani tárgyakkal foglalkozott zsinatok végzéseit és konfessióit is mind, anyai nyelvünkön adni és illető jegyzeteimmel kísélni kívánom. Talán ezzel kissé megkönnyíthetem azon tudós történész fáradságát is, ki majd rendszeresen feltünteteti e század dogmaticai vitáit, míg gyűjteményem és csekély tanulmányaimból legalább vázlatosan ki fog derülni mit tettek, — sőt talán az is elvonható lesz, hogy mért nem tehetek többet az új egyház vezérférfiai, annak szabatosabb szervezésére és megszilárdítására.

Mely czélom minél biztosabb elérhetése végett, tiszteletteljes bizodalommal kérem fel mindazon egyházi ügyeink iránt érdeklődő tudós férfiakat, kik a 16-ik század zsinataira vonatkozó, s általam még eddig meg nem szerezhett,

jog gyakorlata közt. Az egyház épen azért, mivel ezen jogot a jelen viszonyok közt szentül és érvényesen nem gyakorolhatná, azt nem is akarja érvényesíteni. — Katolikus papnak prot. szülők gyermekét megkeresztelni, csak azon feltétel mellett lehet, ha a szülők kívánják és a gyermek kath. nevelését biztosítják, minélfogva alapos remény van, hogy a gyermek az igaz hitben fog felnevelkedni. — Azon körülmény, hogy a polgári törvény a megkeresztelt gyermeket saját foruma előtt nem fogja katolikusnak tekinteni, a keresztelést nem akadályozza, mert az állam törvénye nem tiltja és nem akadályozhatja a gyermek kath. neveltetését; azon tényezők ugyanis, melyek a benső meggyőződést és a kath. hitélet ápolását és fejlődését eszközlik, az állam hatalmi körén messze túl esnek. — Figyelemre méltó s a helyzetet megvilágító szavak ezek.

Szerkesztő.

avagy nem is ismerhetett könyvekkel, kéziratokkal vagy jegyzetekkel birnak, hogy azokat velem, rövid használatra a prot. tudományosság érdekében közölni méltóztassanak.

Azok a zsinati végzések, munkálatok, melyeket már eddig összeszedhettem, és a mennyiben latin szövegűek voltak le is fordítottam, a következők:

1. Erdődi I. zsinat 1545. szept. 20. A ker. vallás czikkei.
 2. Óvári zs. 1554. ápr. 4. Zsinati munkálatok.
 3. Erdődi II. zs. 1555. febr. 26. Részszinai cikkek.
 4. Tordai zs. 1558. máj. 1. A Krisztus személyéről.
 5. Vásárhelyi zs. 1559. nov. 1. Az urnak vacsorájáról.
 6. Az egervölgyi zs. 1562. febr. 6. Katholikus hitvallás.
 7. Tarczai-Tordai 1562, 1563. A keresztyéni tudományok rövid summája.
 8. Gönczi zs. 1566. jan. 23. Végzett és megerősített cikkek.
 9. Thordai zs. 1566. márcz. 13. Az igaz háromság tudománya felől való egyetértés.
 10. Vásárhelyi zs. 1566. május 19. A szentháromság felől való ker. egyetértés cikkei.
 11. Debreczeni zs. 1567. febr. 24–27. a) A Debreczenben összegyűlt ker. praedicatoroknak igaz és sz. irás szerint való vallásuk. b) Az Isten igéjéből és természetörvényéből alkotott cikkek.
 12. Szikszói zs. 1568. jan. 9. 24 tétel a háromság tagadók ellen.
 13. Kassai zs. 1568. jan. 27. 27 tétel és hitvallás Egri Lukács ellen.
 14. Sárospataki zs. 1568. aug. 24. Ugyanaz ellen.
 15. N.-váradai zs. 1569. okt. 10. Közönséges ítélet (Catholica Sententia) Dávid Ferencz ellen.
 16. Csengeri zs. 1570. A Jézus-Krisztus egyháza pásztorainak hitvallása.
 17. Herczegszőlősi zs. 1576. aug. 16. Az Alsó- és Felső-Baranyában való ecclesiáknak articulussai.
 18. Váradai zs. 1577. febr. 6. Az egyházi fegyvelemről. Gönczi György (articuli minores) 19., 1557 körül. A Borsod, Gömör és Kis-Hont megyékben létező egyházak cikkei.
 20. Csepreghi zs. 1587. márcz. 12. Bejthe István egyházi kánonai.
 21. N.-Károlyi zs. 1591. febr. 10. A Magyarországon Isten igéje szerint ref. egyházak eredete, melyben szilárd okait adják, miért nem lehet az egyháznak elfogadni a Gergely-féle naptárt.
 22. 1595. évből Czikkelyek, a melyek szerint igazgattatik az egyház Magyarország felsőbb részeiben.
- Óhajtanám még használni a csak névről ismert:
- Toronán vagy Temesváron 1549-ben tartott zsinat XIII. artikulusait, az 1550 tartott zsinat 19 observatioit;
- Beregszászban 1552-ben tartott zsinat 21 articulussait; Medgyesen 1559–60-ban tartott hitvitákat.
- Kolozsvárott 1561. Kopácsi István elnöklete alatt tartott zsinat végzéseit, az isteni előrendelésről.
- N.-Enyeden 1564. Reformátusok és lutheránusok által közösen tartott zsinat végzéseit.
- N.-Károlyban 1581, N.-Bányán 1590. jul. és Tasnádon 1585—1595 és 1597. tartott zsinatok végzéseit. Csengerben 1595. jan. 25, tartott zsinat végzéseit. stb.
- Porcsalma, decz. 19. 1880. Id. Kiss Áron.

Indítvány a tömeges biztosítás eszközlése tárgyában.

A tiszáninneri ref. egyházkerület kebeléből értesítenek, hogy a múlt évi szeptember hóban tartott egyházkerületi közgyűlés, részint a „Fonciere Pesti biztosító-intézet” indítványozása folytán, részint azon meggyőződéstől vezéreltetve, hogy lelkészeink és tanítóink érdekében cselekszik, elhatározta, hogy az életbiztosítási intézménynek az egyházkerület lelkészei és tanító között, minél szélesebb körökben leendő meghonosítását, saját erkölcsi befolyásával és támogatásával is előmozdítani fogja. Ennek következtében Kun Bentalan püspök ur múlt évi decz. 27-én kelt körlevelében, felhívja a tiszáninneri egyházkerület lelképásztorait arra, hogy saját életük biztosítása, valamint és különösen a biztosítási eszmének ismerőseik és híveik körében leendő megtestesítése által, minél sikeresebben igyekezzenek ezen áldásos ügyben eljárni s eszközölni azt, hogy mind saját, mind híveik családjának bizonytalan jövője iránti nehézz aggodalmakat elhárítani igyekezzenek magoktól s híveiktől, kikkel együtt élnek. — Biztosító intézet gyanánt a „Fonciere Pesti biztosító-intézet” jelöltetik meg, melynek elődje a volt Pesti biztosító intézetet, 14 éven keresztül különösen a tűzkárbiztosítás terén, annyi hasznos szotgálatot tett az egyházaknak s a biztosítási összegeknek pontos és gyors kifizetése által igen számos egyházi, iskolai leégett épületeknek hamvaikból lett kiemelkedését elősegítette, most pedig egyesülten a „Fonciere” intézettel, annyival inkább nagyobb garantiát nyújt arra, hogy ugy a tűzbiztosításnál, mint az életbiztosításoknál mintegy 5 millió vagyonnal emelkedett értékéből, minden elvállalt kötelezettségeinek pontosan eleget tehessen. Ajánlatba hozatik azért, hogy minden egyházközség igyekezzék saját egyházát biztosítani oly módon, hogy valamely élőszemélyt biztosítsanak az egyházpénztárából ott, hol az egyház anyagi állása engedi s a biztosítási összeg annak idejében szolgáljon az egyház javára. Továbbá a nevezett „Fonciere Pesti biztosító-intézet” hajlandó a lelképásztorok közül kinek-kinek a biztosítási ügy körül kifejtett fáradozását jutalmazni aképen, hogy minden biztosítási esetenél, az azokért járó ügynöki díjt, felajánlja fele részben a lelkészeknek, fele részben az egyházkerület papi özvegy s árvaintézetnek; és ezért a „Fonciere” intézet nem kíván egyebet a lelképásztoroktól, mint azon lelkészi hivatalukkal összeférő eljárást, hogy az általuk ügybuzgóságuk folytán eszközölt biztosítási eseteket, a nyerendő utasítások nyomán felvévén, terjesszék azt az intézet pesti igazgatóságához.

Figyelemre méltó bölcs intézkedés és törekvés az, melyet a tiszáninneri ref. egyházkerület a derék „Fonciere Pesti biztosító intézettel” egyetértőleg megvalósítani akar.

A tiszántuli ref. egyházkerület egyházai hasonlóképen azon intézetnél biztosítják tűzkár ellen épületeiket, valjon nem volna-e czélszerű, egyházainkra és belhivatalnokainkra kedvező eredménnyel járó, ha ilyenforma törekvés és mozgalom ezen egyházkerület kebelében is megindulna. A „Fonciere Pesti biztosító-intézettől”, mely már 12 éven keresztül kötelezettségének híven, pontosan és kifogástalanul eleget tett, sőt azon felül nemes jó indulatát is éreztette egyházkerületünkkel, hogy a múlt év őszén 300 frt alapít-

ványt tett az egyházkerület lelkészei javára — bizonyára reményelhetünk, hogy a lehető kedvezményeket és előnyöket fogja nyújtani azon vállalatnál, melynek célja lesz a biztosítást minden arányban kiterjeszteni az egyes egyházak érdekeiben. — Ajánlom igénytelen indítványomat, az illető férfiak figyelmébe, hogy azt a tavasszal tartandó egyházkerületi gyűlésen pártolni és megvalósítani törekedjenek.

Egy lelkész.

T Á R C Z A

Toldi.

Költői elbeszélés. Irta: Arany János, iskolák számára nyelvi jegyzetekkel ellátta: Lehr Albert tanár. Budapest 1880.

Valamelyik egyházi atya mondta a szentírásról, hogy az olyan mint egy széles és mély folyó, melyet a bárány meglábol, de az elefánt is meguszik. Mikor gymnasiumi tanulónak való minta olvasmányról van szó, ilyen az Arany Toldija, és Toldi estéje. Épen úgy használható az 1-ső osztályban, mint a 8-dikban, épen annyi gyönyörűséget merit belőle a gyermek, mint a mennyi tanúságot a már félig érett ifju. Tárgy, nyelv és a műalkotás tiszta egyszerűsége frigyre léptek e művekben, hogy iskolai czélokra is lehető tökéletest alkossanak.

Mig az országos középiskolai tanár-egylet által eddig kiadott iskolai olvasmányok részint tartalmuknál, részint a műfajnál fogva egészen a felső osztályokra tartoznak, addig Toldi a maga sajátos mondai népmeséi és epicus zamatjával, kevés magyarázat mellett az alsóbb osztályokban is olvastatható. — Sőt kimondhatjuk, hogy különösen Toldinak kell azon műnek lenni a gymnasiumi oktatásban, a melynek részletes ismeretét megkívánni és feltételezni kell már az alsóbb osztályokban, mig másfelől a felsőbb osztályok sem nélkülözhetik, mert például Homér jó olvastatását és fordítását, mind a tanulónak mind a tanítványnak első sorban a Toldi alapos ismerete könnyíti meg. Egy szóval Arany Toldija, minthogy hozzá nemcsak általános, hanem igen fontos nemzeti tanítási érdekek is fűződnek, annál jobb minél nagyobb szerepet játszik a gymnasiumi oktatás minden fokozatán.

Épen azért fontos kérdés, anyanyelvünk tanítása körül milyenek kell lenni a Toldi magyarázatos kiadásának. Ugy tesszik, mint ha vagy a szerző Lehr Albert, vagy talán a szerkesztő is haboztak volna, mennyit, mit és kinek kell adni. A czímlapon az van „iskolák számára nyelvi jegyzetekkel ellátta Lehr A.; mig a borítékon ismét így van hirdetve: „a középiskolák IV osztálya számára magyarázza Lehr A.“; ha ugyan ez nem valami más müre vonatkozik. És ha az előttünk fekvő könyvet végig nézzük, legelsőben is az tűnik fel, hogy benne a tárgyi, aestheticai vagy irodalomtörténeti magyarázatok majdnem teljesen hiányoznak, a nyelvi pedig nagyon is bőveket, sokhelyt feleslegesek, vagy túl vannak magyarázva. Ugy látszik tehát, hogy mégis az volt szerző célja, hogy a IV. osztály számára adjon nyelvi magyarázatos kiadást, az aestheticai és irodalomtörténeti megjegyzéseket pedig, mint felsőbb osztályoknak valókat, egészen mellőzte. De kérdehetjük czélszerű-e ez így? egy olyan kiadás, melyet már a 6—7-ik osztálybeli tanuló nem használhat, mert a naiv epicáról, a Toldi mondáról, Ilosvainak Aranyhoz való viszonyáról egy szó sincs benne. Sőt annyira keresztül van vize a szöveg kiadásában is ez

elv, hogy mig a szöveg a legnagyobb és dicséretet érdemlő pontossággal van adva, sőt még olyanok is megvannak jegyezve, hogy az első kiadásban „bément“ helyett „bement“ volt, addig Aranynak megjegyzése az ezen „—“ jeggyel felhozott helyek Ilosvaiból vannak átvéve“ törölve van és csakugyan a szöveg is ez egyben meg van másítva. Nem jobb lett volna-e meghagyni a szöveget és Arany jegyzeteit az Ilosvaiból és a szájhagyományból átvettekre vonatkozólag, ellenben elhagyni egész légióját az olyan nyelvi magyarázatoknak, hogy gögösen = kevélyen, egyszer = egyszerre, megvetett ágy = felbontott ágy stb., és ezek helyébe tenni a szükséges tárgyi és irodalmi magyarázatokat, nem különben egy gondosan készített és jó magyaros nyelvű mesét vagy az egész, vagy minden ének elibe, már csak azért is, hogy a gyermek előtt mintául szolgáljon a verses tartalom jó prózai kivonására. Így a könyv sokkal szélesebb körben és fokozatokon lett volna használható, és a mit Coriolanussal vagy a Tudós nőikkel a paedagogiai tekintetek megsértése nélkül nem lehetne megkísérteni sem, azt Toldival el lehetett volna érní, hogy egy a gymnasium vagy a középiskolák minden osztályában használható olvasmányt bírnánk egy minden igényt kielégítő kiadásban. Toldi népszerűsége különben is mindég emelkedőben van, és ha van könyv, mely a magyar közönségben és iskolákban olyanforma helyet töltsön be, mint a francziáknál a Lafontaine meséi, bizonyára Toldi az. — A parallel helyeknek gondos összeállítása, és általában az egész eljárás, hogy Arany a maga porával köszörültessek, illetőleg első sorban maga magával magyaráztassék, véleményem szerint dicsérendő, csak ezt sem kell tulságba vinni.

A bizonyára következő 2-ik kiadás számára még néhány megjegyzést teszünk ide, ott a hol szerintünk Lehr A. tévedt a nyelvi magyarázatban.

(2-ik l p.) Isten haragja nem mindig = menykő, hanem általában nagy vihar, égháboru; néha specifice menykő, néha menydörgés, mert ezek az égháborunak fő alkatrészei; itt határozottan = menydörgés. A Toldi döbörgő hangjait nem is hasonlíthatja a költő villámhoz, hanem nyilván menydörgéshez.

(8-ik l p.) Midőn az általutra például hozza fel a beharangsztót, véleményem szerint szintén téved. Beharangsztó egyszerű részesülő = beharangozó (hangtanilag v. ö. emlékszem = emlékezem.) Van ugyan harangsztó is, de ez nem az, hanem a népies harangozó, első harangozó, beharangozó.

(9-ik l p.) „Tányért váltja,“ itt nem aljas szolgálatokat tesz gunyosan, — hanem azt jelenti egész komolyan, a ki Lajos király asztalánál udvari méltóságot visel, asztalnok; olyan Cselényi forma. Mind a Miklós, mind a mü psychologijája ezt a magyarázatot parancsolja.

(18-ik l p.) Fajankónál magyarázandó, hogy az eredetileg bognár czimerül szolgáló fából durván faragott emberfejt jelent.

(25-ik l p.) „Lelkének szennyos indulatja“ inkább durva boszantási vágy, a mivel ebéd után magát mulatni akarja, mint aljas gyűlölet. Azt hiszem így igazabb psychologiai árnyalat.

(26-ik l p.) „Birkozik nagy lelke fellázadt dühével.“ Sokkal jobban állja a magyarázatot, ha nem a lelke szó az alany, a mondat tisztasága azt javallja, hogy Toldi legyen az alany, a ki tür, a ki birkozik nagy lelke fellázadt dühével (birtokos szerkezet) a ki meggyözi magát stb. Ámbár amugy is megállhat.

(34-ik l p.) „melyet a nép sokképen háziiorvosságul használ“ nem magyaros szórend, kiigazitandó.

(49-ik l p.) „k a p a t n i“ itt nem annyit jelent, hogy „röviden, hamarosan etetni,“ hanem azt jelenti, hogy szoktatni, a mely jelentés még elterjedtebb népies használatu (elkapni, rá-

kapni, kezéhez kapadni.) Itt a szöveg határozottan ez utóbbit javallja, mert mikor a komondor eszik, nem szokták azt simogatni, de igen mikor kézhez kapatják.

(53-ik lap.) „Tepsi a népnél többnyire gömbölyü edény,“ sőt épen lapos, széles. Ez a hasonlatnak is alapja.

(54-ik lap.) Párája nem csupán az állatnak van; a pára durvább érzékibb talán aljasabb, de egészen népiesen azt is teszi lehellet; pára épugy lehet az emberben, mint a farkasfiakban lehellet. A lehelletszó a lélekzetvételt mozgási nemesebb oldalairól, a pára lehellettel járó nedvesség alapján fogja fel.

(54-ik lap.) „Egek ege“ több mint magyar nyomaték; az egyházi nyelvből, a bibliai költeszetből honosodott át a nép nyelvébe.

(65-ik lap.) „A Hortobágy nagy pusztája Hajdumegyében.“ Nem eléggé szabatos, mert a Hortobágy egészen és tisztán Debreczen város határához tartozik.

(67-ik lap.) „tutuló ugatás“ nagyon provincialis szó arra, hogy vele magyarazzunk; nem is tudom, a szükölést vagy a vonitást jelenti-e az a tutuló.

(75-ik lap.) A délibáb sem egészen magyarosan van megmagyarázva; a világért se mindig kettőzve vagy felfordítva látszanak abban a tárgyak; néha a legszebb délibáb egyszerűen fel emeli messze távolban a legelő marhát. Szeszélyes légtünemény az, és sokféle alakban jelenik meg csak a Hortobágyon is.

(88-ik lap.) „A foga fehérít kimutatni“ magyarázandó, hogy az eb fogvicsorításából van véve a kifejezés, azért mindég rossz értelmű.

(125-ik lap.) „Dolmányán a szabó parasztot nem hagyott.“ A parasztot ebben az értelemben nem lehet világosabban magyarázni, mint úgy hogy a szláv proszty, melyből a paraszt szó lett, eredetileg egyszerűt, közönségest jelent. Ez egyszerre megmagyarázza a paraszt népet, a paraszt embert, és a ruhán a parasztot.

Még lehetne néhány megjegyzést tenni; de nem annyira ilyeneknek elmondása van szivemen, mint annak kiemelése, hogy milyen általános és megbecsülhetetlen középiskolai kézikönyvvé lehetne tenni Toldit, ha a nyelvi magyarázatok mellett, illetőleg ezeknek kevesbitésével, aestheicikai és irodalomtörténeti néhány jegyzettel ellátva adnók ifjúságunk kezébe. Aranynak olyan alapos ismerője, mint Lehr Albert ezt könnyen meg is tehetné.

G—n.

Külföld.

Múlt évben az Eszakamerikai-Egyesült-Államokban egy missioi folyóirat indult meg „The Gospel in all Lands“: Az evangélium a föld minden országában“ czim-mel. Egyik száma csaknem egész Khinának van szentelve, felsorolván e nagy birodalomnak 18 provinciáját s kimutatván, hogy mindenikben mennyire haladt elő a missioi munka. Nem tartjuk érdektelennek közleni lapunkban e kimutatást, mivel a kül- és bel missio munkáira különben is figyelmet akarunk későbbi számainkban is fordítani. A provinciák neveinél, mert kiejtésük több esetben úgy is bizonytalan, egyszerűen megtartjuk az angol írásmódot.

1, Kwantungban melynek lakóinak száma 19 millió három főközpont van u. m. Hong-Kong, Canton és Swatow s működik e tartományban 13 missioi társulat 62 missionarius-sal — gyülekezetek száma 35, a kommunikálóké 3200, 2. Fookien, 15 millió lakóval, három központtal, u. m. Formosa, Amoy és Foochow-val. Nyolcz társulatnak van itt 38

missionarius, 173 gyülekezete és 5240 kommunikáló egyháztagja. E missioi tér mutatja föl Khinában a legszebb eredményeket, bár itt is minden 2890 ember közül csak egy a kommunikáló keresztyén. 3. Che-Kiang 26 millió lakossal, hét társulat 45 missionariusával, 56 gyülekezettel és 1736 kommunikálóval. 4. Kiang-su, 34 millió lakossal, nyolcz társulat 37 missionariusával, 19 gyülekezettel, 780 kommunikálóval. 5. Shantung, 29 millió lakossal, hat társulat 28 missionariusával, 14 gyülekezettel, 734 kommunikálóval. 6. Chili, 28 millió lakossal, nyolcz társulat 46 missionariusával, 23 gyülekezettel, 1217 kommunikálóval. 7. Hoopet 27 millió lakossal, öt társulat 21 missionariusával, 7 gyülekezettel, 627 kommunikálóval. 8. Ngan-Kui körülbelül 40 millió lakossal, itt csak egy társulat működik 4 missionarius-sal, kik eddig 34 chinait térítettek meg. 9. Kiang-Si, 23 millió lakossal, működik itt egy társulat 8 missionarius-sal s a kommunikálók száma 39. 10—12. Három más, mintegy 50 millió lakost számláló provinciát még csak épen most látogattak meg a missionariusok, s ezek csak igen csekély mértékben vannak elfoglalva, míg a 13—18, vagyis a hátralevő hat provinciában, melyek lakosainak száma 140 millió, nincs egy missionarius sem letelepedve s így nincsen egy szervezett gyülekezet, egyetlenegy konvertita sem. E hat provincia öszlakossága annyi, mint Németország, Franciaország, Nagybrittania és az Amerikai-Egyesült-Államok összes lakóinak száma.

Khina 400 milliora menő lakóinak óriás számából 13,000 kommunikáló keresztyén van, kik összesen 50,000 konvertitát képviselnek, vagyis a keresztyének olyan arányban állanak a pogányokhoz, mint az egy a 8000-hez. Ez arány minden esetre szelidülni fog, de ugyan mikor lesz az épen megfordítva?!

Egyébiránt, mint egy skót lap, mely pedig a missionariusok keresztyéni munkáját nem igen szokta dicsérgetni, a khinai angol konsulok hivatalos jelentéseit tárgyalva beszéli: a konsulok közül többen arról tesznek bizonyosságot, hogy a khinai élet sötét utai fölött mind nagyobb világosság kezd terjedezni. A missionarius, valamint a külföldi kereskedő 1879-ben a szokottnál nagyobb sikert tudott felmutatni s eléggé sajtáságos módon, úgy a keresztyénségnek, mint a külföldi kereskedelemnek terjedését nem más, mint az ott uralkodott nagy éhség mozdította elő, a mennyiben az európai hatóságok felebaráti tettei s több missionariusnak önfeláldozó buzgalma nagyban megváltoztatták a khinaiak érzését a külföldiek és ezeknek hite iránt. Egyik konsul, husz esztendei tapasztalatára tekintve vissza, meglepetéssel beszél azon előhaladásról, melyet a keresztyénség mostanában tett s Khina állapotát a régi római birodaloméval hasonlítja össze, mikor a régi vallásokban való hit, csaknem teljesen kihalt s a világ megérett egy új evangélium elfogadására. E konsul azt hiszi, hogy „a keresztyénség terjedése elkerülhetetlen“, mely nézetében egy másik társa is osztozik, ha ugyan a különböző felekezetek missionariusai ovakodnak felköltetni a khinaiak nemzeti irigykedését az által, hogy egy idegen hierarchia uralmát állítják fel.

Különfélék.

Egyetemes konvent. A magyarországi ref. egyház egyetemes konventje, a zsinati előmunkálatok tárgyában, tanácskozásait folyó évi márczius 8-án fogja folytatni Budapesten.

Tárgyai lesznek ezen tanácskozásnak: a még nem tárgyalta köznevelési és közoktatási szervezeti szabályzat 1-ső, 2-ik és 4-ik része, melyek a népnevelési és oktatási intézetekről, ker. felebaráti nevelő intézetekről, és a főiskolákról szólnak. — Továbbá a törvénykezési rendtartás tervezete, országos ref. segélyalap (domestica) és országos ref. özvegyárva-alap előállítására vonatkozó tervezetek; missiói számadások felülvizsgálása, stb. stb. — Végre egyes egyházkerületek által kitűzött többnemű igen fontos tárgy.

Tiszántuli ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése folyó évi május 2-án veendi kezdetét. Ápril 29. és 30-án lelkészképeségi vizsgák tartatnak, május 1-ső napján pedig bizottsági tanácskozások.

Adakozás és felhívás.

A tiszántuli ref. egyházkerületben összegyűlt 49 frtot, ugyszintén a makai ref. egyház adományát 25 frtot, a némethoni Gusztáv-Adolf-egyletnek pénztárába beküldtem. — Hasonló megbízásokat mindenkor szívesen teljesít Tápió-Szt.-Márton, 1880. január 20., u. p.: Tápió-Bicske, Láng Adolf, pestmegyei ev. esperes.

Köszönet nyilváníás.

Az okányi ref. egyház tanítója Szőke János, köszönetét nyilváníja a „Hasznos mulattató“ és „Leányok Lapja“ t. szerkesztőjének Dolinay Gyula urnak, hogy a nevezett lapok 3 évi folyamát, azon iskola könyvtárának a legközelebbi években, Bölöny György járás szolgabíró ur utján, minden díj nélkül megküldeni szíves volt.

Gyoroiki egyház részére adományozás.

Bécsi főegyházi tanácsos Tardy Herman urtól, a gyoroiki lelképásztor Rácz Károly következő tartalmu levelet vettem: Tiszteletes ur! Igen örvendek, hogy az Önök iskolája számára, az ünnepnapokra itt küldhetek összesen 20, azaz husz forintot, mint egy részét t. i. azon ajándéknak, melyet a bázeliéktől azon magyar iskolák közti szétosztás végett kaptam, melyekben hűséges tanítók szorgalmatoskodnak. Legyenek szívesek nekem arról, hogy a pénzt Önöknek valóban általadtam, bizonyosságot nyujtani. Legyen Önökkel és az Önök hűséges egyházi szolgálatával, a legkegyelmesebb idévezítő Isten! Éljenek jó egészségben! Öszinte hitrokonuk Bécsben Deczember 18-án 1880. Tardy Herman m. k. — Ezen 20 forinthez K o t z ó K á r o l y községi jegyző, és K o v á c s L á s z l ó főgondnok még 3 forintra járultak. Az ily összesen 23 forintnyi összegből, 22 iskolás növendék nyerte legégetőbb szükségeinek pótolását; némelyek öltözet darabokat, csizmát, kabátot, sapkát stb. mások tankönyveket. Az egyház 82 éves életében, az első az 1880-ik évi karácson ünnep ily módon emlékezetessé tétele, az iskolás növendékekre nézve.

A debreczeni reformált egyház köréből.

Az 1880-ik évben született fi 843, nő 758, együtt 1601. — Elhalt fi 730, nő 710, együtt 1440. — E szerint szaporodtak az egyház tagjai 161 lélekkel. — Eskettetett 306 pár.

Adományok és hagyományok a debreczeni ref. egyház ispotálya (szegények háza) számára 1880-ban: Debreczeni takarékpénztár 50 frt., debreczeni „István“ gőzmalom társulat 30 frt., debreczeni ipar- és kereskedelmi bank és néhai Jámbor Terézia egyenként 25 frt., debreczeni iparegyesületi takaré- és hitelintézet, valamint néhai László Istvánné 20—20 frt., debreczeni gyógyszerészek 15 frt., néhai Borbély Jánosné örökösei 12 frt., debreczeni alföldi takarékpénztár, László Alajos, néhai Bujdosó Sándor 10 frt., ezenfelül egyesek és társulatoktól 50 frt. 45 kr., összesen 277 frt. 45 kr.

Iskolai botrány.

A pécsi cath. jogakadémián a tanuló ifjuság némely tagjai, oly botrányos és fegyelmetlen magaviseletet tanusítottak egyik tanáruk ellen, hogy azt valóban a legnagyobb szomorúsággal kell a magyar ifjuság minden barátjának tudomásul venni. Maga a legbotrányosabb részlet a fenyítő bíróság elibe tartozik, de a mint a hírlapok tudósításaiból kivehető, az egész pécsi ifjusági szellemmel kell valami „korhadtnak lenni Dániában.“

Önuralom szabadult fegyenczek részére, erkölcsi olvasmány, írta Literaty János munkácsi s. m. kir. országos fegyintézeti ref. lelkész. Ára 10 kr. Kapható Munkácson Bleier gyorssajtójában.

Egy, szinte három évtizeden keresztül, nagy buzgósággal és lelkiismeretességgel működő fegyintézeti lelkipásztornak e téren észlelt tapasztalatai adnak hangot azon jóakaratu utasításnak, mely e füzetkében a kiszabaduló fegyenczek számára foglaltatik. — Ajánljuk azért azt a megyei fogházak, kerületi börtönök s országos fegyintézetek lelkészeinek s azok által az illető fegyenczeknek.

Hibaigazítás: A legközelebbi szám 22 lap 1-ső hasábjában 28-k sorában 1868. 53. t. cz. elismert e helyett: el nem ismert.

Felelős szerkesztő: **TÓTH SÁMUEL.**

Szerkesztő társak: **BÉKÉSI GYULA,**
GERGELY KÁROLY,
GÉRESI KÁLMÁN.

HIRDETÉS.

Eladó múzeum.

Egy múzeum, melyben van 130 darab kitömött állat, tojás, csiga, ásvány és régi pénzgyűjtemény: eladó. Meglehet nézni, lehet tudakozódni Diószegen, Kalmár Ferencz tanítónál.